Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXXI № 39 (3606) Варшава, 27 вересня 2026 року, Ціна / Cena 7 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Фото Павла Лози

«Українці та їхні сусіди протягом віків». с. 2

«Добрих людей – більше». с. 8

Jestem Polakiem. I wiem, kim powinni być Łemkowie. с. 16

ISSN 027-8254
9 770027 825269 39

eprasa.pl 4cc257029a

Павло Лоза
Фото автора статті

«Українці та їхні сусіди протягом віків»

У Перемишлі відбулася VII Міжнародна наукова конференція, яку щорічно організовує Українське історичне товариство у Польщі. Основна її частина пройшла 12 вересня у Народному домі. Тоді ж відбулося традиційне вручення медалей організації «Сторож пам'яті». Серед цьогорічних лауреатів – також наше видання.

Конференцію під назвою «Українці та їхні сусіди крізь століття: політика, економіка, релігія, культура та повсякденне життя» відкрив голова товариства професор Роман Дрозд. Серед гостей були представники дипломатичного корпусу, громадських організацій, духовенства та медіа.

У церемонії офіційного відкриття, висловлюючи свою повагу до спільної українсько-польської історичної спадщини, взяли участь консул України в Ряшеві Василь Йордан та почесний консул України в Перемишлі Олександр Бачик.

Василь Йордан, зокрема, наголосив, що Польща була і є одним із найближчих географічних, історичних та культурних сусідів України. Він зауважив теж, що в час, коли Україна вкотре виборює право на свободу, українсько-польський діалог виходить далеко за межі «окремих історичних дискусій і охоплює безпеку, підтримку України, європейську та євроатлантичну інтеграцію, економічне партнерство і транскордонну співпрацю».

Під час пленарного засідання було представлено дві доповіді: «Російська пропаганда щодо ймовірних польських планів окупації Львова» та «Українське історичне товариство в Польщі та польсько-український історичний діалог». Після короткої перерви розпочалися обговорення у чотирьох тематичних секціях: українсько-польські відносини до 1947 року; українсько-польські відносини після 1947 року; відносини українців з іншими народами; міжкультурні та економічні відносини.

Відзначення професора Мирослава Сополиги

Відзначення для ОУП

Традиційно під час кожної конференції відбувається вручення медалей «Сторож пам'яті» Українського історичного товариства в Польщі. Відзнаку присуджують з 2018 року. Нею нагороджують людей і організації, які зробили вагомий внесок у збереження та розвиток історичної пам'яті українців.

За рішенням управи УІТ, цього року відзнака була вручена Об'єднанню українців у Польщі.

Професор Ярослав Сирник, який зачитав промову про Об'єднання, говорив, що протягом 70 років українські справи у Польщі тісно пов'язані з існуванням цієї громадської організації, яка спочатку, від червня 1956 року, називалася Українське суспільно-культурне товариство, а від лютого 1990 року прийняла нову назву – Об'єднання українців у Польщі. Згадуючи діяльність УСКТ, науковець зауважив, що ОУП мало на чому «будувати свою нову історію».

– Спочатку здавалося, що все буде тільки добре і краще. Сенат РП зробив крок для визнання акції «Вісла» злочином. За не цілих півтора року після перетворення УСКТ в ОУП проголошено відновлення української держави. Але скоро почало ставати щораз виразнішим, що ОУП буде змушене відстоювати українські інтереси у значно ширшому плані й не завжди у сприятливих обставинах, – підкреслив професор.

Від імені Об'єднання медаль «Сторож пам'яті» отримав голова організації Мирослав Скірка. Проте у промові були згадані і його попередники, які для «справи збереження української пам'яті зробили свій внесок» – Петро Тима, Юрій Рейт та покійний Мирон Кертичак.

eprasa.pl 4cc257029a

– ОУП – це не тільки голова, не тільки Головна управа і Головна рада – це десятки діячів у терені. Не зможемо їх всіх тут назвати: творців виставок, мемуарних проєктів, митців, вчителів тощо, – вів далі історик. – У цей символічний спосіб, за посередництвом голови ОУП, медаль «Сторож пам'яті» даруємо цілій українській громаді, якої мало після 1947 року не бути. Хоч наші ряди невеликі, але ми надалі пишемо свою історію, – завершив промову професор Ярослав Сирник.

Другим нагородженим відзнакою «Сторож пам'яті» став тижневик «Наше слово».

– «Наше слово» – це не лише газета. Це частина історії українців у Польщі, – сказав про видання професор Роман Дрозд. Історик додав, що тижневик є «частиною історії українців у Польщі».

– Навіть у складні часи комуністичного режиму, особливо у 1960-1970-х роках, коли тижневик зазнавав значного ідеологічного тиску та був підданий сильній ідеологічній індоктринації, на його сторінках публікували фотографії, що зображували рідні українцям землі, нагадуючи депортованим про їхні рідні села, – підкреслив Роман Дрозд. На завершення доповіді він привітав редакцію з 70-річчям.

Ще одним лауреатом нагороди, не тільки за науковий доробок, став професор Мирослав Сополига, український етнолог зі Словаччини. Професор Богдан Гальчак, виголошуючи промову про лауреата, розповів про його родину та наукову стежку.

– У 1960-х та 1970-х роках Мирослав Сополига здійснив численні наукові експедиції по всіх українських селах східної Словаччини, де зібрав унікальний польовий та документальний матеріал. Його власні колекції пам'яток, фотографій та записів інформаторів стали цінним надбанням Свидницького музею української культури, – зазначив професор Богдан Гальчак, нагадавши, що етнограф є автором концепції етнографічного музею просто неба як частини Свидницького музею.

– Цей скансен став одним із найкращих такого типу музеїв у Словаччині й найбільшим серед українських музеїв просто неба поза межами України, – наголосив історик. Він теж згадав, що науковий доробок професора Мирослава Сополиги нараховує понад 2000 праць.

Фінальним акордом насиченого подіями дня став авторський вечір, головними гостями якого виступили професор Богдан Гальчак та доктор Маріуш Сава.

Загалом у цьогорічній конференції взяло участь понад 30 науковців з Польщі, Словаччини, України та Литви. У попередні роки на ній були теж присутні окремі учасники з Чехії, Франції, США та Люксембургу.

Професор Богдан Гальчак

– Кількість учасників стабільна вже кілька років. 40-50 дослідників приїжджають з доповідями, – каже голова УІТ професор Роман Дрозд. Очільник організації зазначає, що завдяки цим конференціям Українське історичне товариство показує свою діяльність. – Ці щорічні наукові зустрічі демонструють, що ми активні та відкриті до діалогу й досліджень. Звідси й формат конференції – міждисциплінарна конференція, спрямована на наших сусідів, – пояснює професор.

Професор Роман Дрозд, Василь Йордан та Олександр Бачик

Професор Ігор Галагіда та д-р Маріуш Сава

Місце проведення також є важливим фактором. Уже не один рік конференція проходить в Народному домі в Перемишлі.

– З одного боку, йдеться про те, що Перемишль розташований близько до України, щоб українським науковцям було ближче їхати. Ми також проводимо цю подію в Народному домі, щоб продемонструвати будівлю як центр українського життя, а для нас теж важливо, щоб ці конференції відбувалися на наших землях, – додає професор Роман Дрозд.

Перемиські історичні конференції стають дедалі популярнішими, оскільки інші організації та проєкти долучаються до них як партнери. Минулого року Об'єднання лемків продемонструвало свою діяльність, святкуючи тут своє 35-річчя. Цього року з нагоди історичної конференції відбулася презентація й показ фільму «Місія і служіння» про життєвий шлях Василя Нагірного, виставка ікон, організовані вже не Українським історичним товариством.

***

Як і в попередні роки, патроном Міжнародної наукової конференції, який підтримує її проведення також фінансово, є почесний консул України в Перемишлі Олександр Бачик. Подія відбувається також за фінансової підтримки Фонду катедр українознавства в США. ●

eprasa.pl 4cc257029a

Майстер-класи з бойківських пісень та концерт у Валчі

4 жовтня (18:00) у Культурному центрі у Валчі (Західнопоморське воєводство) відбудеться концерт «Бойківський діалект, зафіксований в піснях». Його учасником буде сяніцький гурт «Вернигора», що виконує традиційну музику українсько-польського пограниччя. Тріо «Вернигора» складається з Анни Оклеєвич, Мацєя Гарни та українки Дарії Косєк.

Нагадаємо, що у червні 2023 року вокалістку гурту Дарію Косєк відзначено нагородою міста Сянік. Співачка, котра походить із Білого Бору, ініціювала незвичайний музичний проєкт «Бойківські голоси Бескидів». Представниця української меншини під акомпанемент своїх колег виконує пісні цього регіону в нетрадиційному звучанні. Проєкт музикантки відзначено першою нагородою на одному з найвідоміших фолкзаходів – Фестивалі Польського радіо «Нова традиція» 2021 року.

Перед концертом гурту у Валчі о 16:00 відбудуться майстер-класи зі співу з вокалісткою «Вернигори».

Адреса: Wałeckie Centrum Kultury, plac Zesłańców Sybiru 3.

З'їзд у селі Корні

Греко-католицька парафія св. Миколая в Гребенному запрошує на з'їзд колишніх мешканців та їхніх нащадків у селі Корні (у ґміні Любича-Королівська Томашівського повіту Люблінського воєводства). Відбудеться він 3 жовтня. Об 11:00 заплановано божественну літургію, а опісля – панахиду на цвинтарі, що біля церкви. Сьогодні українськими слідами у селі залишились мурована колишня греко-католицька церква св. Параскеви, що тепер належить до римо-католицької парафії, та цвинтар, на якому стоять кам'яні хрести. Також збереглася дерев'яна дзвіниця XVIII століття, внесена до списку пам'яток архітектури.

Як подає сайт apokryfruski.org, у 1939 році у Корнях проживало 1020 осіб, з яких – 1010 українців і 10 євреїв. Останні українські жителі села (327 осіб) були виселені звідти у червні 1947 року. Згідно з депортаційними документами, у Корнях не залишилося жодного мешканця.

У Польщі колишні мешканці Корнів та їхні нащадки зараз проживають, зокрема, на території сьогоднішнього Вармінсько-Мазурського та Поморського воєводств.

30-літній ювілей ансамблю «Гілочка» з Черемхи

Український дитячо-молодіжний ансамбль «Гілочка» з Черемхи відзначатиме своє 30-річчя. З цієї нагоди Союз українців Підляшшя 2-3 жовтня запрошує на ювілейні святкування разом із гуртом до Ґмінного осередку культури в Черемсі (Gminny Ośrodek Kultury w Czeremsze).

2 жовтня відбудуться майстер-класи з гончарства, виготовлення крайки, вишивання закладки. Початок майстер-класів – 14:30. Цього ж дня пройде показ фільму під назвою «Гілочка 4 пори року», презентація вистави коровайського обряду у виконанні ансамблю «Гілочка» та співочого ансамблю з Черемхи-Села та концерт і танці з гуртами «Батарея» і «Грай Бери».

Другий день святкувань, 3 жовтня, почнеться об 11:00 з майстер-класів виготовлення крайки, вишивання сумок.

Від 13:00 буде представлено пленерний концерт при Ґмінному осередку культури в Черемсі. У програмі заплановані виступи близько десяти колективів, серед яких – підляські гурти «Родина», «Вервочка», «Черемшина», «Добрина». Звичайно, на сцені будуть і ювіляри – ансамбль «Гілочка».

Також передбачено вручення відзнак.

Більше інформації та програма – на сайті партнера події – Союзу українців Підляшшя (zup.org.pl).

Що у вересневому випуску «Теленовин»?

Після літніх канікул, 26 вересня, програма «Теленовини» повертається в ефір.

У вересневій передачі редакція представляє підсумки та репортажі з найважливіших подій минулого літа.

Серед них – День пам'яті українців – жертв примусового виселення з Лемківщини, Надсяння, Холмщини, Південного Підляшшя, Любачівщини, Західної Бойківщини, а також Лемківська ватра у Ждині.

У випуску буде можна подивитися репортаж із фестивалю «Місто з рікою 2026» у Перемишлі *(на фото)*, зокрема, розмову з Томашем Терліковським. Ще один сюжет з Перемишля стосуватиметься події «Центр світів тут 2026». Кураторка Ліла Каліновська у репортажі говорить, серед іншого, про провінцію та центр, що, на її думку, не є суперечливими поняттями.

Ще одним заходом, який редакція висвітлює у вересневому випуску, став кошалінський благодійний концерт до річниці незалежності України «Серцем з Україною» та збір для українських захисників.

Буде теж про ініціативу польських та українських скаутів «Полум'я братерства», що вшановує польсько-український союз у війні з більшовиками. Зокрема, «Теленовини» підготували сюжет про запалення лампадок пам'яті на могилах українських військових на варшавській Волі.

Нагадаємо, що на польських екранах ця україномовна телепередача з'являється вже понад чверть століття. Випуски «Теленовин» за попередні місяці можна подивитися на сайті телебачення regiony.tvp.pl (Telenowyny).

Вересневий випуск «Теленовин» вийде в ефір в суботу, 26 вересня, о 8:25 на каналі «TVP3».

Фото Павла Лози

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

eprasa.pl 4cc257029a

Павло ЛОЗА
Фото із сайту cerkiew.org

Ювілей села Репедь та місцевої святині

12 вересня у Репеді у Сяніцькому повіті відбулася особлива подія – 500-річчя села та 200-річчя церкви святого Миколая Чудотворця. Сьогодні святиня є однією з найважливіших пам'яток сакральної архітектури ґміни Команча.

Урочистості розпочалися літургією в храмі, яку очолив греко-католицький архієпископ Перемишсько-Варшавський Євген Попович. Богослужіння, в якому також взяли участь апостольський екзарх Німеччини та Скандинавії на пенсії єпископ Петро Крик і священники з інших греко-католицьких парафій, було сповнене вдячності й відбулося за участі всіх мешканців села. У своїй проповіді митрополит нагадав, що село засноване за волоським правом (різновид звичаєвого права, що регулювало організацію поселень і самоврядування – прим. ред.) у першій половині XVI століття і протягом п'яти століть було частиною багатокультурної спадщини регіону.

Як сказав архієпископ, назва села, що походить від слова «repede» – швидкий потік, відображає динамізм поколінь, які корчували ліси, щоб закласти для себе оселі, та молилися на цій землі. А 1826 року було зведено дерев'яну церкву, яку освятив перемиський владика Іван Снігурський.

«Історія не шкодувала хрестів цій землі – ми пам'ятаємо часи воєн, пожеж і болісний час депортацій після 1947 року. Але цей храм вистояв, бо Господь посилав нашій парафії великих людей, які заклали тривкі підвалини віри та культури. Тому сьогодні ми згадуємо видатних діячів, які назавжди вписані в історію Репеді», – говорив під час проповіді владика. Він наголосив, що сьогодні, дивлячись на цю святиню, ми бачимо «плід відродження, яке розпочалося з поверненням храму греко-католицькій громаді 1987 року».

«Ця церква не є музеєм архітектури. Вона живе! Тут лунає Божественна літургія, підноситься дим кадила і щира молитва», – зазначив владика Євген Попович.

У своїй проповіді архієпископ згадав теж видатних українських жителів села, які назавжди вписані в історію Репеді. Це, зокрема, греко-католицький владика Теодор Майкович, який народився у Репеді 1932 року та став першим греко-католицьким священником, висвяченим у Польщі після II Світової війни. Також місцевий художник Йосип Буковчик, який наприкінці XIX століття не лише доповнив іконостас, а й розписав стіни цього храму прекрасними фресками.

Владика, згадувавши душпастирів цієї парафії, назвав і отця митрата Івана Піпку та нинішнього пароха – отця-протоієрея Андрія Журава.

«Нехай святий Миколай Чудотворець, покровитель цього храму, – про якого ми співаємо, що він є "правилом віри і взірцем лагідності" – випрошує для кожного мешканця Репеді, для кожної родини, для влади й душпастирів Боже благословення, мир і злагоду на наступні роки», – завершив свою проповідь владика Євген Попович, яку повністю можна прочитати на сайті Перемишсько-Варшавської архієпархії.

З нагоди ювілеїв було відкрито пам'ятну таблицю «На честь Предків», яка розміщена при вході до дерев'яної святині.

Під час відзначень, уже поза святинею, також було відкрито монументальну лавку, яка одночасно є витвором ужиткового мистецтва. Її дизайн нагадує стару історичну печатку Репеді.

Відзначення ювілеїв села та святині продовжилося на стадіоні у Репеді. Там усіх присутніх привітали війт ґміни Команча Роман Бздик та сільська голова Катажина Шари. Під час церемонії архієпископу Євгену Поповичу на сцені вручили ікону.

На святкуваннях були присутні, зокрема, представники сеймику Підкарпатського воєводства, Сяніцького повіту, а також Міністерства культури та національної спадщини. Саме це відомство цьогоріч виділило кошти на ремонтні та реставраційні роботи у невеликій парафії у Репеді в рамах програми «Захист пам'яток».

Ще однією важливою подією святкувань стало відкриття пам'ятних лип, названих на честь найстаршого та наймолодшого мешканців села.

В мистецькій частині на сцені для глядачів звучали теж українські пісні. Виступили ансамбль «Лем Ми» з Команчі та ансамбль пісні й танцю «Ослав'яни» з Мокрого.

Репедь на початку 40-х років минулого століття нараховувала трохи більше ніж тисячу жителів, з яких майже всі були українцями. Сьогодні в селі також проживає тисяча мешканців, проте українська громада нараховує кілька десятків осіб. Зараз тут діє гурток ОУП у Репеді, головою якого є Славко Юрковський. Крім того, працює пункт вивчення української мови, який відвідує кілька дітей. ●

eprasa.pl 4cc257029a

Петро АНДРУСЕЧКО, Київ

Попри терор і тотальну війну, росії не вдасться зламати українців

Понад чотири з половиною роки повномасштабної війни – це дуже довго. Упродовж перших років російської агресії чимало західних аналітиків, коментаторів і журналістів відзначали й навіть захоплювалися феноменом української стійкості. Як це можливо, що українці тримаються і як вони дають собі раду під час війни? Як функціонують міста та їхні служби, як працює держава та окремі її елементи? Виникали також запитання щодо подальшої витривалості України в умовах затяжної війни, надто коли росія перейшла до її нової фази – війни на виснаження.

Затяжна війна та її інтенсифікація останніми місяцями справді створюють нові виклики. Дедалі частіше лунають твердження про тотальну війну, у якій росія прагне знищити Україну та елементи функціонування держави, аби унеможливити подальше життя українців. У дійсності – нічого нового. Відмінності полягають лише у масштабах і розширенні географії руйнувань та терору.

Фронт тримається

Усе те, що робить росія, посилюючи терор проти цивільного населення, є наслідком відсутності успіхів на фронті. Через понад 4,5 року деякі російські пропагандисти (а таких можна зустріти навіть на просторах польського фейсбуку) уже давно забули про російські плани на початку вторгнення у 2022 році. путін, виголошуючи абсурдні антиісторичні міркування про «єдність» українського та російського народів, вірив, що «київський режим» впаде за кілька днів, тижнів, щонайбільше три місяці, а більшість мешканців України, як мінімум східної, центральної та південної, чекає на російських «визволителів».

Утім, путінського дива не сталося. російська армія була змушена відступити з-під Києва. Звісно, на початковій фазі вторгнення росіянам вдалося захопити чималу частину української території. Однак у вересні 2022 року українці пішли в контратаку у Харківській області, відвоювавши значну частину території, а згодом їм вдалося звільнити правобережну частину Херсонщини разом із самим Херсоном – єдиним обласним центром, який вдалося захопити росії. Подальша «велика російська війна» перетворилася на бої за містечка та села, про існування яких у росії ніхто й не здогадувався. Головним театром воєнних дій залишається Донбас.

путін із завзяттям маніяка намагається показати бодай якийсь успіх від «спеціальної військової операції», яка триває вже стільки років, бо як інакше виправдати величезні людські втрати та погіршення стану економіки.

Захоплення всього Донбасу має бути таким собі цільовим «мінімумом». Ось тільки українські аналітики порахували: кремлівський вождь та його генерали вже шістнадцять разів від початку вторгнення переносили термін захоплення усієї Донеччини та Луганщини. А сам путін тим часом занурюється у власний вигаданий світ успіхів на фронті.

Ілюстрацією фантазій російської пропаганди є регулярне повторення упродовж року, що Мала Токмачка вже «взята», з чого сміялися навіть деякі російські пропагандисти, бо скільки ж можна оголошувати велику «перемогу».

Наприкінці минулого року путін нагородив своїх генералів за «взяття» Куп'янська. Він зробив це у той самий час, коли в місті та його околицях тривалий час йшла українська контроперація, а в самому Куп'янську російські військові потрапили в оточення.

Тепер, на початку вересня, путін оголосив чергову «перемогу» – захоплення Святогірська. Цю інформацію спростували представники місцевої української влади. А 7 вересня відео з центру Святогірська записав сам генерал Андрій Білецький, командир Третього армійського корпусу, який заявив, що не лише немає й мови про захоплення міста росіянами, а й що Святогірськ є глибоким тилом для українських сил.

Понад те, 15 вересня генерал Білецький підтвердив попередню інформацію про контратакувальну операцію в районі Лимана Донецької області, завдяки якій вдалося відкинути росію далі на схід від Лимана і, відповідно, від Святогірська. Операція має назву «Вівальді» і все ще триває.

Наразі ми не знаємо, чи зможе ця операція суттєво уповільнити російські дії, головною метою яких є захоплення Слов'янсько-Краматорської агломерації. Однак сам Білецький вважає, що нинішня ситуація на фронті є для України найкращою за останні кілька років.

Тил повинен триматись!

На думку генерала Білецького, виживання цієї зими великою мірою залежатиме від того, наскільки ефективно Україна зможе захиститися від російських балістичних ракет та дронів, насамперед із реактивним двигуном.

«Якщо нам вдасться ефективно протистояти цим викликам, то, думаю, у квітні росія опиниться перед екзистенційним питанням: чому та як взагалі вона має продовжувати війну, якщо не досягла жодної зі своїх стратегічних цілей», – вважає український командир.

росія останніми місяцями значно посилила атаки на українські міста. Спочатку вона збільшила кількість ударів балістичними ракетами по Києву, околицях столиці та інших містах.

Раніше у Києві протиповітряна оборона могла збивати більшість балістичних ракет. Для цього вона повинна мати у своєму розпорядженні ракети до систем Patriot, з якими виник глобальний дефіцит, головним чином через їхнє інтенсивне використання під час війни з Іраном. Від липня мешканці Києва у більшості випадків після оголошення балістичної тривоги чують вибухи російських ракет на землі, але аж ніяк не пуски «Петріотів» та вибухи у повітрі.

Окрім цього, останніми тижнями росія почала масштабно використовувати для атак дрони з реактивним двигуном. При цьому тактика спрямована на максимальний, безперервний терор: нальоти, особливо на Київ, тривають цілодобово, часто з дуже короткими перервами між атаками.

Це великий виклик для стійкості мешканців української столиці, Одеси, Дніпра, Запоріжжя та інших міст. Під прицілом опинилися великі склади українських мереж супермаркетів. росіяни також атакували найбільшу кур'єрську компанію «Нова пошта», знищивши великі логістичні склади.

eprasa.pl 4cc257029a

Метою атак є також автозаправні станції. При цьому раніше росія нищила їх у прифронтовій зоні, а останнім часом – уже в самому Києві та в Житомирській області.

Небезпечними стали й поїздки потягами, оскільки їх росіяни останнім часом також почали атакувати частіше. Тому пасажири мають бути готові до негайної евакуації у разі загрози.

росія завдавала ударів останнім часом і поблизу пунктів пропуску на кордоні з Польщею. Це створює нові ризики, які вже добре знайомі в Одеській області на кордоні з Молдовою. росіяни били там безпосередньо по самих пунктах пропуску або по мостових переходах. Через загрозу під час тривог пункти пропуску не працюють, що спричиняє додаткові труднощі. Але перш за все, перетин кордону, навіть далеко від фронту, до певної міри став небезпечним.

При цьому слід передбачати, що прийдешня зима може виявитися ще важчою, ніж попередня. У медіа та соцмережах можна почути чимало застережень, а іноді й заяв на межі залякування. Різні експерти рекомендують на період зими виїхати з Києва у спокійніші регіони або в село, а також придбати обладнання для максимальної енергетичної автономності.

Є тільки одна проблема: більшість мешканців Києва не мають дач або можливості виїхати кудись у безпечні місця. За оцінками, у Київській агломерації мешкає близько 3,5 мільйона людей. Більшість із них не має грошей на купівлю дорогого енергетичного обладнання. У місті та околицях живе чимало людей, змушених тікати від росії з прифронтової зони чи вже окупованих територій. Де їм безпечно перезимувати? Навіть деякі військові почали звертати увагу на неадекватність таких прогнозів і застережень, указуючи на те, що експерти та влада мали б насамперед зайнятися пошуком рішень. Але помітно, що з цим буває по-різному. За понад 4,5 роки великої війни у Києві практично не з'явилося нових великих укриттів для цивільного населення.

Важко, однак на початку вторгнення було важче

Ситуація на початку війни у столиці України була незрівнянно гіршою. Пригадую, як зникали товари з маркетів у моєму районі, і зрештою вони всі зачинилися. Тоді з міркувань безпеки закрилося дуже багато магазинів та закладів сфери послуг. російська армія підійшла під саму столицю. Майже мільйон мешканців утекли з міста.

У моєму районі пошук продуктів трохи нагадував полювання. Але навіть тоді можна було знайти якісь маленькі працюючі магазини, а по більші покупки можна було поїхати до супермаркету типу cash&carry. Зрештою, тоді це теж залежало від району.

Пам'ятаю також, яким шоком для мене було побачити у березні 2022 року чудово забезпечені супермаркети в Харкові, попри те, що там російська армія також дійшла до околиць міста.

Зрештою, ситуація із забезпеченням у Києві також швидко покращилася: постачальники знайшли альтернативні логістичні шляхи, а після того, як росіян змусили відступити наприкінці березня 2022 року, магазини швидко відновили свою роботу.

Схоже й сьогодні: у моєму «Сільпо» наприкінці серпня знову почало прибувати свіжих овочів і фруктів. Вибір менший, ніж раніше, але порожніх полиць уже немає.

Пригадую ще один момент «паніки» у Києві й не лише там, у травні 2022 року, коли з полиць магазинів почала зникати сіль. Це було спричинено інформацією про зупинку виробництва солі найбільшим солевидобувним підприємством України «Артемсіль» із Соледара Донецької області.

Проте паніка тривала недовго, і продукцію з Донбасу вдалося частково замінити вітчизняною із заходу України, а насамперед – імпортом.

Втім, приклад «Артемсолі» показує, наскільки хибною є теза, яку інколи можна побачити у польських соціальних мережах, що нібито російські атаки на українську логістику є виключно відповіддю на українські удари вглиб росії, насамперед по складах найбільшої російської інтернет-мережі Wildberries.

росія з 2022 року нищить українську морську логістику, зокрема порти та склади сільськогосподарської продукції. На фермерів у прифронтових зонах уже давно ведуться регулярні полювання, просто з часом глибина таких ударів збільшилася.

До українських атак на Wildberries росія знищила 400 відділень, сортувальних станцій та великих терміналів найбільшої компанії доставки «Нова пошта». Повністю було знищено 10 торгових і логістичних центрів мережі будівельних гіпермаркетів «Епіцентр», які також мають продуктові відділи. Мережа АТБ втратила три великі дистрибуційні центри ще раніше. російський удар знищив гіпермаркет Fozzy Cash & Carry в Одесі. Атаковано було й логістичні об'єкти, що належать «Сільпо» та найбільшій мережі інтернет-торгівлі Rozetka.

росія від початку вторгнення атакує цивільну інфраструктуру в Україні, незважаючи на жертви. 20 березня 2022 року росія завдала ракетного удару по торговому центру Retroville у Києві, тоді загинуло 8 осіб. Відтоді нічого не змінилося. 21 серпня 2026 року російські дрони двома хвилями атакували торговий центр у Кривому Розі. Загинуло 16 осіб, троє вважаються зниклими безвісти, а 160 отримали поранення, зокрема 25 дітей.

Пережити чергову зиму

На фронті, серед військових, як завжди, усе здається простішим. У серпні я мав нагоду двічі спостерігати за діями легендарної бригади «Птахи Мадяра». Їхні операції справляють велике враження та додають оптимізму.

Тим часом росія намагається зламати дух опору цивільного населення. Однак, попри посилення терору проти мешканців міст, величезну втому та нові жертви, не відчувається, аби росії вдалося зламати моральний дух українців.

Значно більшою загрозою для внутрішньої стійкості є численні корупційні скандали. Це для нинішньої влади на чолі з президентом Володимиром Зеленським не менш важливий виклик, ніж захист країни від росії.

На жаль, тотальна війна, яку, як видно, намірилась вести росія, принесе ще більше жертв і ще більше руйнувань цивільної інфраструктури. Але якою насправді буде наступна зима, ніхто точно спрогнозувати не в змозі.

російський терор не залишається без відповіді. Українські удари далекого та середнього радіуса дії стають дедалі відчутнішими для російської економіки.

Що важливо, на цьорічній конференції YES під час однієї з панелей за участі західних експертів обговорювали можливий майбутній розпад рф. Раніше такі дискусії вважалися надто фантастичними, але якщо зараз ця тема обговорюється, то це заслуга саме України, тобто того, що «друга» армія світу зав'язла у боях за села на Донбасі. А за те, що українські міста і села зрівняли із землею, росія ще заплатить у майбутньому, і ця ціна буде високою. ●

eprasa.pl 4cc257029a

Анна ВІННИЦЬКА
Фото авторки статті

«Добрих людей – більше»

Саме такими словами «Група друзів України з Кошаліна» відповідає на негативне ставлення до мігрантів і біженців, а також хейт та агресію, які останнім часом спостерігаємо на польських вулицях та у соцмережах. Відомі рядки «людей доброї волі – більше» походять з культової пісні Чеслава Нємена «Дивний цей світ» 1967 року, що несе глибоке послання про надію та протест проти ненависті, зневаги й зла у людських відносинах, віру в силу любові.

– Ми сьогодні прийшли до кошалінського амфітеатру, оскільки хотіли, щоб ви знали, що дуже тішимося вашій присутності у Польщі. Ми всі – мешканці одного спільного дому, ми – сусіди, товариші по роботі, члени тих самих місцевих громад. Дуже хочемо, аби ви почувалися у Польщі добре та безпечно, тому зло та ненависть потрібно зупинити. Коли б ви засумнівалися у цих словах, то пам'ятайте про слова нашого співака Чеслава Нємена, який співав, що людей доброї волі – більше. Пам'ятайте теж про слова, які сказав с. п. Вацлав Гавел – чеський президент, що правда та любов є сильнішими від зла та ненависті, – казали зі сцени польські друзі в День Незалежності України.

Тепер ініціативна група виступила зі зверненням до міської ради Кошаліна. «У нинішній час, коли Україна веде оборонну війну, в якій гинуть військові та цивільні, зазнає руйнувань інфраструктура країни, а багато громадянок і громадян України покинули свою батьківщину в пошуках безпечного притулку, ми звертаємося до міської ради Кошаліна із закликом про солідарність з Україною та українським народом». Звернення підписали Євґеніуш Колтан, Галина Колтан, Кінґа Мєльчарек, Мацєй Мєльчарек, Барбара Орловська, Катажина Папроцька, Даріуш Павлік, Кшиштоф Улановський та Маріанна Урицька. (До «Групи друзів України з Кошаліна» можна було долучитися, поставивши свій підпис під петицією до міської ради Кошаліна – прим. авт.) Вони закликають надалі підтримувати воєнних біженців, які знайшли у Кошаліні безпечне місце, та продовжувати тісну співпрацю з містом-партнером Івано-Франківськом, тим самим не піддаючись тиску тих кіл, які використовують болісну польсько-українську історію як аргумент, щоб розірвати партнерську угоду між містами.

Ідеться про заклик голови регіонального осередку партії «Нова надія» Яна Казімєжа Адамчика до кошалінської влади відреагувати на дії мера Івано-Франківська, що є українським містом-партнером Кошаліна. Міського голову Івано-Франківська польський політик звинувачує в пропаганді «бандерівської ідеології». У цій справі «Нова надія» звернулася до мера Кошаліна Томаша Собєрая, закликавши керівництво міста «здійснити тиск на владу міста-партнера (включно з розривом співпраці) у зв'язку зі скандальними діями мера цього міста, який пропагує злочинну бандерівську ідеологію». У відповідь на заклик Яна Казімєжа Адамчика мер Кошаліна напередодні Дня Незалежності України надіслав звернення до мера Івано-Франківська Руслана Марцінківа. Звернення мера Кошаліна цитуємо за виданням «Głos Koszaliński» від 20 серпня:

«Z najwyższym oburzeniem i stanowczym sprzeciwem przyjmuję informację o Pana działaniach dotyczących upamiętniania oraz gloryfikowania osób i środowisk związanych z Organizacją Ukraińskich Nacjonalistów i Ukraińską Powstańczą Armią, a także ideologii nacjonalistycznej związanej z ruchem banderowskim. Jako Prezydent Koszalina, miasta partnerskiego Iwano-Frankiwska, wzywam Pana do zaniechania działań, które mogą być odczytywane jako gloryfikowanie OUN, UPA oraz osób odpowiedzialnych za zbrodnie popełnione na ludności polskiej. (...) Nie można budować europejskiej przyszłości poprzez gloryfikowanie ideologii, która prowadziła do przemocy wobec całych grup narodowych. Nie można również oczekiwać prawdziwego pojednania bez poszanowania pamięci ofiar. Kwestia ta ma dla mieszkańców Koszalina wymiar szczególny. Po II wojnie światowej do naszego miasta przybyło wielu Polaków wysiedlonych z dawnych Kresów Rzeczypospolitej, w tym z Wołynia i Galicji Wschodniej. Wśród mieszkańców Koszalina i ich rodzin są osoby, które osobiście doświadczyły skutków tamtych wydarzeń, utraciły swoich bliskich, rodzinne domy i całe dotychczasowe życie».

У відповідь на цю заяву мер Івано-Франківська у коментарі виданню «Суспільне» сказав: «Я не розумію цього. По-перше, у нас вулиця Степана Бандери є з 1991 року, тобто місто завжди шанувало нашу національно-визвольну боротьбу. І ми пишаємося, що є українцями, що ми маємо таких героїв, які боролися за українську державу. Мені здається, сьогодні такі заяви міста Кошалін грають на руку тільки одному – це путіну та проросійському наративу, який сьогодні розвивають у Польщі». Руслан Марцінків заявив, що ніяк не реагуватиме на висловлені представниками польської партії «Нова надія» звинувачення: «Я думаю, що замість того, щоб робити зараз такі заяви, нехай краще Польща готується до новітньої московсько-польської війни. Тому що це сьогодні просто як вода на млин ворога – такі заяви. Ми до цього нормально ставимося, реагувати ніяк не будемо. Це право кожної громади, зокрема польської».

«Група друзів України з Кошаліна» теж вважає, що дії кіл, які призводять до погіршення польсько-українських відносин, слід розглядати як непотрібну політичну гру, результатом якої стане розбрат між поляками та українцями, що відповідає цілям російського агресора. Саме тому група поляків звертається до міської ради Кошаліна із закликом надалі підтримувати з Івано-Франківськом дружні відносини. ●

eprasa.pl 4cc257029a

Григорій СПОДАРИК
Фото автора статті

В Ґурові-Ілавецькому урочисто освятили нові вітражі

Храмове свято Воздвиження Чесного Хреста в Ґурові-Ілавецькому цього року мало особливий вимір – 14 вересня в греко-католицькому храмі урочисто освятили нові вітражі, створення яких закінчило багаторічне оновлення святині. У молитві взяли участь численні віряни, духовенство, представники місцевої влади та української громади. Божественну літургію очолив єпископ Ольштинсько-Ґданської єпархії УГКЦ кир Аркадій Трохановський, який і звершив чин освячення. Для багатьох присутніх це було не лише освячення твору мистецтва, а свято пам'яті, віри й української присутності на Вармії.

Нові вітражі вже кілька місяців прикрашають храм, але саме празник став символічним завершенням дороги, яка тривала майже три десятиліття. Ініціатором їх створення був парох храму отець Іван Лайкіш. Він розповідає, що про вітраж за престолом мріяв ще тоді, коли прийшов служити до парафії у 1996 році.

«Для мене цей день дуже важливий, оскільки до тих вітражів була довга дорога», – говорив отець Іван Лайкіш. Священник згадав, що ще у 1997 році написав лист до професора Юрія Новосільського з проханням спроєктувати головний вітраж. Художник через поважний вік відмовив, але побажав успіху. Відтоді були роки ремонтів, пошуку коштів і невдалих проєктів. Лише підтримка міста дала можливість реалізувати весь задум одразу.

Вітражі стали природним продовженням храмового простору, у якому вже багато років головну роль відіграє іконостас і розписи Юрія Новосільського. Саме тому перед митцем Мирославом Трохановським стояло надзвичайно складне завдання – створити щось нове, не порушивши гармонії вже наявного шедевра. «Треба було

знайти баланс – скільки в цих вітражах Новосільського, а скільки мене», – наголосив митець. Понад півтора року тривала робота над кожною деталлю: кольорами, композицією, символікою. Художник свідомо обмежив палітру барв, щоб світло і скло не домінували над фресками, а стали їхнім доповненням. Для нього ця праця мала ще один важливий вимір – екуменічний. Православний лемко Юрій Новосільський створив іконостас, а православний лемко Мирослав Трохановський доповнив його вітражами, показуючи, що мистецтво може об'єднувати різні традиції.

Владика Аркадій Трохановський звернув увагу, що храм сьогодні став ще більш промовистим для кожного, хто переступить його поріг. За словами священника, вітражі не лише прикрашають святиню. «Ці вітражі в Ґурові-Ілавецькому особливі, тому що вони розповідають про історію нашої Церкви», – зауважив владика Аркадій Трохановський. Єпископ наголосив, що храм має бути місцем, де людина не тільки молиться, але й читає історію віри через образи. Він також закликав берегти єдність і любов між людьми, особливо сьогодні, коли дедалі частіше з'являються прояви ненависті та поділів.

Особливого значення урочистості додала присутність представників міста. Саме самоврядування Ґурова-Ілавецького профінансувало створення вітражів у межах програми з підтримки місцевих храмів різних конфесій. Бургомістр Яцек Костка підкреслив, що для міста це була інвестиція не лише в історичну будівлю, а й спільноту, яка її створила і зберегла. «Ґурово ніби працює двома легенями – польською й українською», – підкреслив Яцек Костка. Він нагадав історію святині від середньовічного костелу святої Агати, лютеранського храму і років комуністичного занепаду до відродження завдяки українській громаді. На його думку, саме вітражі остаточно завершили цей багаторічний процес, наповнивши храм світлом і новим змістом.

До учасників празника звернувся також посол України в Польщі Василь Боднар. Його лист зачитала консулка України в Ґданську Світлана Криса. Посол наголосив, що храм в Ґурові-Ілавецькому є не лише місцем молитви, а важливим осередком української духовної спадщини в Польщі.

Освячення вітражів стало подією, яка об'єднала мистецтво, історію, віру і місцеву громаду. Для одних вітражі є завершенням багаторічної мрії, для інших – новим символом присутності українців на цих землях. Відтепер світло, що проходить крізь кольорове скло, не тільки освітлює стіни храму. Воно розповідає історію людей, які десятиліттями будували цю святиню, берегли свою віру і залишили її наступним поколінням. ●

eprasa.pl 4cc257029a

Григорій СПОДАРИК

Онлайн-конференція для вчителів української мови

Українська література, яка формує цінності

Як українська література допомагає виховувати емпатію, мужність, патріотизм і толерантність? Саме цій темі була присвячена онлайн-конференція, яка відбулася 27 серпня. До зустрічі долучилися вчителі української мови та педагоги, які працюють з українськими дітьми в Польщі. Учасники говорили про роль літератури у формуванні світогляду учнів української меншини та дітей, які приїхали з України. Гостями конференції стали українська письменниця Зірка Мензатюк і професорка Наталія Богданець-Білоскаленко. Ініціатором та організатором зустрічі була учителька-методист та директорка української школи в Бартошицях Любомира Тхір.

Потрібні чіткі правила і підтримка

Беручи слово, Марко Сирник – засновник фонду «Просвіта», видавець зошитів вправ «Подорож Україною» – підкреслив, що низка освітніх питань залишається нерозв'язаною вже багато років. Вони, зокрема, пов'язані з наслідками акції «Вісла» 1947 року.

Він розповів про проблеми, на яких українська громада наголошує під час зустрічей із представниками різних гілок влади. Зауважив, що рік тому віцеміністерка освіти Катажина Любнауер публічно заявила, що такого явища, як українське шкільництво чи шкільництво національних меншин у Польщі, взагалі не існує. Подібні слова, за його словами, лунали й від представників попереднього уряду. Така заява віцеміністерки прозвучала на засіданні Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин, отже, як зазначив Марко Сирник, її слід вважати офіційною позицією уряду. А це несе із собою конкретні наслідки щодо вимог, які висувають українські громадські та освітні діячі в Польщі.

«Тому з представниками інших меншин офіційно будемо домагатися того, щоб у Законі про освіту і Законі про систему освіти в Польщі юридично були записані врегулювання щодо шкільництва національних меншин у Польщі. Напевно, цього не вдасться зробити швидко. Але такі записи дали б нам гарантію, що ніхто не буде забирати нам однієї чи трьох годин навчання і буде давати можливість будувати повноцінну систему української освіти», – говорив під час конференції Марко Сирник.

Він зауважив, що підготовлено й інші пропозиції до польського уряду. Йдеться, зокрема, про створення Центру розвитку української освіти в Польщі. Відповідні документи були подані до Міністерства національної освіти в червні цього року. Відомство вже встигло відповісти негативно, стверджуючи, що такий центр не може бути створений лише для однієї меншини. Тут Марко Сирник зауважив, що інші середовища просто не заявляли про таку потребу, тоді як українська громада порушує це питання вже 15-16 років. Як підкреслив доповідач, такий центр потрібний українській спільноті хоча б з огляду на територіальне розпорошення після депортації. Він також звернув увагу, що подібна установа для польської меншини існує в українському місті Дрогобич. Це Дрогобицький центр методичного навчання польської мови, який є частиною української системи освіти. Водночас Марко Сирник підкреслив, що тут не йдеться про небезпечний «принцип заручництва» – висування претензій через наявність або відсутність певних рішень щодо меншин у сусідніх країнах, а лише про використання дієвих практик, яких варто прагнути. Він пояснив, що майбутній центр мав би займатися комплексом методичних, юридичних і видавничих питань за зразком польського Осередку розвитку освіти. На думку Марка Сирника, а також, як він запевнив, співголови Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин Григорія Купріяновича, який постійно порушує на засіданнях питання української освіти в Польщі, саме такі інституційно-правові рішення можуть допомогти розв'язувати проблеми, що почалися ще 80 років тому разом із депортацією. Він повідомив теж, що після тривалих клопотань вдалося нарешті забезпечити посаду учителя-методиста української мови для Західнопоморського воєводства. Цю функцію виконуватиме Івона Марцішак. Марко Сирник вказав і на проблеми, пов'язані із самим учительським середовищем. За його словами, вони часто полягають у тому, що інформація про труднощі в окремих місцях праці не доходить до організацій, які представляють українську освіту.

Він запевнив, що за потреби конфіденційність авторів таких повідомлень буде гарантована. Проте зв'язок має бути, адже саме конкретні приклади надають аргументаційної сили під час переговорів із представниками влади.

У зв'язку з підготовкою нових випусків «Подорожей Україною» про українців у Польщі Марко Сирник попросив учителів передавати до фонду «Просвіта» інформацію та фотографії про діяльність пунктів навчання. Він також заохочував відвідувати сайт osvita.org.pl, знайомитися з інформацією та журналами, які там розміщені, і обов'язково надсилати матеріали про свої регіони та активність у пунктах навчання, чого, як вказав очільник «Просвіти», досі дуже бракує.

«Навіть діти своїми простими, лаконічними реченнями хай пишуть. Бо треба говорити про себе, про свою працю. А ваша праця дуже відповідальна і важка, також у психологічному плані, з огляду на напругу, яка зараз є в Польщі», – підтримала прохання голови «Просвіти» організаторка конференції Любомира Тхір. Вона закликала теж вже зараз починати підготовку до 80-х роковин акції «Вісла», використовуючи на уроках поезію, пісні та твори про любов до рідної землі, українську мову, батьків і родину. На її думку, ця тема має природно входити в навчання дітей через літературу й культуру. Любомира Тхір наголосила, що один вірш чи одна пісня можуть стати основою цілого уроку. Через них можна одночасно вивчати лексику, граматику, частини мови, розвивати мовлення і знайомити дітей з українською культурою та історичною пам'яттю. Особливу увагу вона звернула на те, що головне завдання початкової школи – не лише навчити граматики, а передусім зацікавити дітей українською мовою і зробити так, щоб вони хотіли нею спілкуватися.

«Не конче граматика є найважливіша, а те, як дитина буде спілкуватися, як буде любити свою мову, як ми її зацікавимо гарно проведеними уроками», – сказала Любомира

eprasa.pl 4cc257029a

Тхір. Вона також запросила педагогів активніше користуватися можливостями професійного навчання, брати участь у конференціях і відкрито говорити директорам шкіл про потреби української освіти. На її думку, вчителі повинні завчасно подавати письмові заявки на книжки, навчальні матеріали, поїздки та інші освітні заходи, адже саме восени формується шкільний бюджет на наступний рік. Любомира Тхір нагадала, що сучасне навчання не повинно обмежуватися підручником. Освітні екскурсії, зустрічі й практичні заняття, за її спостереженнями, часто дають дітям більше знань і досвіду, ніж кілька звичайних уроків у класі.

Література як зв'язок з Україною

Наталія Богданець-Білоскаленко брала участь у конференції в той час, коли Київ постійно атакували російські «шахеди». Це реалії, в яких сьогодні змушені жити, працювати й творити українські освітяни, як і всі українці. Темою виступу професорки стала роль української літератури у вихованні дітей української меншини та учнів, які живуть поза українським культурним середовищем. Вона наголосила, що для таких дітей література є значно більшим, ніж просто шкільний предмет.

«Українська література для учнів української меншини – це не тільки навчальний матеріал, це простір, де дитина може зустрітися з українською культурою, історичною пам'яттю, мовою, цінностями й способом осмислення світу», – відзначила професорка. Під час своєї лекції доповідачка представила твори українських письменників XX століття і сучасних авторів, які допомагають говорити з дітьми про любов до рідної землі, родину, свободу, відповідальність, емпатію та історичну пам'ять. Особливу увагу вона звернула на поезію Олександра Олеся, Ліни Костенко, Дмитра Павличка, Катерини Перелісної, а також на творчість сучасних дитячих письменників – Марійки Морозенко, Анатолія Качана, Оксани Кротюк, Зірки Мензатюк, Олександра Гавроша, Володимира Рутківського та інших. Наталія Богданець-Білоскаленко поділилася з учителями добіркою сучасних електронних книжок і методичних матеріалів, які можна використовувати на уроках української мови та літератури в Польщі. За її словами, саме сучасна дитяча література допомагає зробити розмову про українську культуру, історію й цінності близькою та зрозумілою для дітей різного віку.

Україна через пригоди та історії

Письменниця Зірка Мензатюк представила вчителям свої книжки, показуючи, як через цікаві сюжети, пригоди та гумор можна говорити з дітьми про історію України, її культуру, мову, свободу і національну пам'ять. Окремо вона розповіла про книжку «Як я руйнувала імперію», яка сьогодні по-новому звучить на тлі війни та допомагає пояснити підліткам, чому для України так важлива незалежність. Говорячи про «Таємницю козацької шаблі», «Дитя літа в Криму» чи «Відчайдушних вершників», письменниця показала, що патріотизм можна формувати не прямими повчаннями, а через цікаві подорожі, пригоди й відкриття. Дитина разом із героями пізнає українські міста, замки, природу, історію, а також культуру кримських татар. Для теми конференції особливо важливою була її думка про те, що любов до своєї країни починається зі знання про неї. «Мені здається, що патріотизм починається з того, коли ми щось дізнаємося про свою землю, коли ми зацікавлюємося нею», – наголосила Зірка Мензатюк. Вона також говорила про складні теми – депортацію кримських татар, радянське минуле, смерть і війну. На її думку, не варто приховувати такі речі від дітей, але говорити про них потрібно відповідно до віку і так, щоб не травмувати дитину, залишаючи водночас простір для надії та оптимізму. Важливою частиною її виступу була й розповідь про книжки, які допомагають вивчати українську мову та культуру без сухого заучування правил. Через казки про мову, народні свята, українські страви чи географічні подорожі письменниця намагається зробити навчання живим і цікавим. Саме поєднання змісту, емоцій і захопливого сюжету, на її думку, допомагає важливим речам залишатися в дитячій пам'яті.

Конференція показала, що українська література в школах для української меншини – не лише навчальний матеріал, а важливий спосіб зберігати мову, культуру, пам'ять і зв'язок з Україною. Для вчителів це водночас можливість через цікаві книги й історії допомагати молодому поколінню українців у Польщі пізнавати своє коріння та формувати власне бачення світу. ●

eprasa.pl 4cc257029a

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

«Колеса» в Кальникові

Мешканці Кальникова, а також гості з інших місцевостей Перемиського та Ярославського повітів взяли участь у фінальній презентації проєкту, присвяченого місцевим музичним традиціям. Стосувалася вона унікальної традиції, яку в цьому маленькому селі на Підкарпатті називають «колеса».

Тетяна Наконечна

Захід, який відбувся 20 вересня у Кальникові, розпочався із зустрічі у сільській світлиці. У програмі була етнографічна розповідь про історію, значення та місцеві особливості традиції, яку представила Тетяна Наконечна з Перемишля, голова Товариства майстерні традицій, музики й танцю. Однією зі згаданих традицій були саме «колеса» – великодні обрядові пісні, які ще донедавна становили важливу частину життя української громади Кальникова.

Під час презентації можна було побачити, зокрема, зразки вишивки, які діячі ОУП з Перемишля знайшли у перемиських архівах. Також відбувся показ відеозапису, що був знятий у 1999 році на площі біля місцевої православної церкви і зображав обряд «колеса». Це викликало чимало емоцій, особливо серед жителів Кальникова. Адже деякі впізнавали у фільмі своїх близьких, більшості з яких уже немає в живих, а також самих себе, коли ще були дітьми.

Згодом усі перемістилися на площу біля церкви, де відбулося спільне виконання «колес». У обряді взяли участь діти з Перемишля, які є членами дитячого гурту «Краєчка» і гурту «Крайка». Особливо важливо, що до виконання обряду долучилась молодь з Кальникова та старші жителі села. Зустріч завершилася спільними розмовами та співом біля вогнища.

Презентація стала результатом семи майстер-класів для дітей і молоді, які організувало у селі Товариство «Майстерня традицій, музики й танцю». Їх проводили від червня.

– Ми вибрали Кальників, багато жителів якого не були переселені. Тому й ці традиції збереглися ще донедавна. Задум був такий, щоб поїхати й працювати з дітьми й молоддю з їхнім власним матеріалом, – говорить голова товариства Тетяна Наконечна. – Вони вже забувають про ці традиції. А це дуже цікаво, бо деякі музичні традиції Кальникова зовсім не існували в сусідніх селах, – додає голова організації.

Обряд «колес» у селі проводили ще тридцять років тому. Зараз молодь зовсім про це не знає.

– Ми теж запросили старше покоління мешканців Кальникова на майстер-класи, представники якого охоче приходили до нас. Виявилося, що разом працювали два, а навіть три покоління. Особливо для найстарших ці зустрічі були чимось ніби відновлення традицій, якими жив колись Кальників, – розповідає Тетяна Наконечна.

Голова організації, що діє від початку року, хоче на Великдень наступної весни у Кальникові презентувати весь великодній обряд та пісні, що були тут живими роками.

– Кальників – це тільки початок. Загалом наше товариство хоче збирати та поширювати не лише музичні традиції Надсяння, але взагалі української меншини. У планах теж зайнятися матеріалом з Холмщини, Бойківщини, Південного Підляшшя, – заявляє Тетяна Наконечна.

***

Організатором майстер-класів та події було Товариство «Майстерня традицій, музики й танцю». Ініціативу співфінансував Національний інститут сільської культури та спадщини в рамах програми «Folk(od)nowa». (Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi w Programie «Folk(od)nowa»). ●

eprasa.pl 4cc257029a

Павло ЛОЗА
Фото надала Олена Комар

У Люблинці – молитва, роковини та хрестини

Починається осінь, а це означає, що завершується період виїздів до сіл на так звані «рідні землі». Тому ми ще повернемось на мить до цьогорічних відвідин двох сіл Любачівщини – Нового та Старого Люблинця.

У цьогорічній зустрічі колишніх мешканців Старого та Нового Люблинця та їхніх нащадків, що відбулися у серпні, взяли участь понад сто людей.

Особливими були відвідини в Старому Люблинці, де місцевій церкві виповнюється 100 років від побудови. Церква повстала на місці давнішої дерев'яної, датованої 1607 роком. Належала вона до греко-католицької парафії в Новому Люблинці. Після 1947 року святиня перейшла у власність римо-католицького костелу, і сьогодні це парафіяльний костел Преображення Господнього в Старому Люблинці. Церква разом із дзвіницею була внесена до реєстру історичних пам'яток у 2012 році.

Колишні жителі села та їхні нащадки 1 серпня на цвинтарі відправили молебень до всіх святих українського народу.

– Дуже гарно співали хористи. Приїхали співаки з Варшави, Перемишля та Ряшева, – розповідає Олена Комар, багаторічна організаторка поїздок до сіл на Любачівщину.

Як в Старому, так і в Новому Люблинці молитви, зокрема панахиди на цвинтарях, відправляв о. Христофор Блажеєвський, парох греко-католицької парафії у Любачеві. Щодо Нового Люблинця, тут також у храмі відбулася надзвичайна подія. Хрещення маленького Ореста Леськіва з Кракова, предки якого були родом з Люблинця. Це, зазначають рідні малюка, свого роду «повернення життя до церкви».

Звісно, як і щороку, перед молитвами прибирають цвинтарі та могили предків. Також церкву у Новому Люблинці.

– Все чисто і красиво. Бракує тільки вівтаря, він розібраний. Дві основні ікони від іконостаса зараз віддано до реставрації, – розповідає Олена Комар, бажанням якої є, щоб іконостас у святині повернувся до первісного вигляду. Зараз він, зокрема, не має царських воріт, які були вкрадені зі святині після виселення села у 1947 році. Тривають пошуки архівного фото.

– Люблинчани та їхні нащадки не мають фото іконостаса. В пошуках заїжджали ми теж до музею в Ланцуті. Зверталися ми й в Україну. Може, десь в архівах є, – замислюється організаторка виїздів на Любачівщину. – Поки ікони з іконостаса реставруються, зараз саме час скористатися можливістю та повернути все на своє місце. Бо фонди знайшлися б.

– Нас колись багато їздило до рідних сіл. Були організовані автобуси з півночі. Організовували їх й у нас у парафії у Валчі та на Мазурах. Але старші померли, деякі вже не зможуть поїхати. На жаль, дехто і не передав цю любов до рідних земель та сіл своїм близьким, – каже Олена Комар, яка була виселена з Люблинця у віці двох років. Цього року у Люблинці, крім дітей та онуків, була її правнучка.

У рамах цьогорічної організованої поїздки на Любачівщину відбулася теж літургія в церкві в Горайці та панахиди на цвинтарях в Горайці, Жукові та Новому Селі.

***

Охочі підтримати ремонт церкви у Люблинці чи рятування цвинтарів можуть переказати гроші на рахунок:

Fundacja Dom Ukraiński w Przemyślu
ul. T.Kościuszki 5, 37-700 Przemyśl
nr rachunku 50 1600 1462 1838 9708 6000 0006
z dopiskiem: darowizna na cele statutowe – Lubliniec

eprasa.pl 4cc257029a

Юлія КАМІНСЬКА
Фото з Вікіпедії

Чорнобривці із рідного краю

30 вересня виповнюється 100 років від дня народження видатного українського співака, педагога, володаря золотого голосу, ліричного ніжного тенора – Костянтина Огнєвого.

Народився майбутній вокаліст у робітничій родині у Дніпропетровську. Музичний талант і любов до пісні передалися Костянтину від батька, якого спіткала доля «ворога народу», він потрапив до в'язниці за так звану антирадянську поведінку. Робітнича молодь збиралася після зміни співати українські пісні й читати вірші, а це було вже підставою до обвинувачення. Коли хлопчику було лише п'ять років, батька репресували, більше Костик його не бачив – батько помер в ув'язненні. Ще багато років поспіль переслідувало Костянтина важке видіння, як виносять батька у труні з дому, а навкруги миготить безліч свічок. Тавро сина «ворога народу», цю трагічну сторінку своєї біографії співаку довелося приховувати упродовж цілого життя, від чого біль ставав ще гострішим і нестерпнішим. Коли молодий співак отримав свою першу зарплату, поїхав до Дніпропетровська на могилу батька, поставив пам'ятник, вклонившись і вшанувавши пам'ять, яка не згасає крізь товщу років і табірних стін.

Вокальний талант юнака

У шкільні роки батьки віддали хлопчика до музичної школи, де він охоче навчався грати на скрипці. Згодом, почувши, як звучить гітара, опанував навички гри і на цьому інструменті. А далі почалася війна... Юнак прагнув потрапити на фронт, щоб захищати рідну землю, навіть в анкетних даних додав собі рік. Але на передову так і не потрапив, його розподілили в ансамбль Мінського військового округу, а далі – в ансамбль Київського військового округу. Співав для втомлених від боїв солдатів, щоб трохи розрадити й зігріти душі та серця. Одного разу навіть не почув, як почалася атака, так до кінця життя залишились на руках сліди від поранення уламками. Він закінчив Дніпропетровське музичне училище, викладачі бачили в юнакові вокальне обдарування, посприяли, щоб він пішов навчатися далі. Так Костянтин став студентом консерваторії. Викладачі звертали особливу увагу на те, щоб студенти не тільки вміли майстерно співати, а ще й були хорошими акторами. Працюючи над вокальною та акторською майстерністю, викладачка Маргарита Гукова завжди нагадувала учням, що в невеликому творі на дві-три хвилини треба вміти намалювати емоційну яскраву картинку людської душі, передати настрій, який композитор втілив у звуках. Бо якщо слова будуть не почуті, – «вся робота нанівець». Ніжний, оксамитовий голос співака помічали й високо оцінювали викладачі. На другому курсі Костянтин вже був зарахований до оперної студії при консерваторії, а на останньому курсі його запросили до Києва на запис документального фільму. У Києві він випадково потрапляє до оперного театру на прослуховування і вже у 1955 році дебютує на його сцені як соліст Київського оперного театру. За 20 років свого служіння цій сцені він виконав тут понад 20 партій у понад 800 виставах. Цей період перших 10 повоєнних років характеризувався відновленням творчої активності, нових театральних постановок. Співака долучали майже до всіх прем'єрних вистав, де потрібен був ліричний, романтичний тембр голосу, його виконання отримувало високу оцінку як серед критиків, так і серед глядачів. В оперному репертуарі Костянтина Огнєвого були такі відомі партії: Петро («Наталка Полтавка» Миколи Лисенка), Володимир Ігорьович («Князь Ігор» Олександра Бородіна), Альмавіва («Севільський цирюльник» Джоаккіно Россіні), Ленський («Євгеній Онєгін» Петра Чайковського), Альфред, Герцог («Травіата», «Ріголетто» Джузеппе Верді), Таміно («Чарівна флейта» Моцарта), Лученціо («Приборкання норовливої» Віссаріона Шебаліна).

Прем'єри та історії пісень

З 1965 року Костянтин Огнєвий викладав у Київській консерваторії, а з 1973 року став її солістом, мав звання доцента, згодом професора, майже десять років (1985-1994) очолював кафедру сольного співу. 1960 року у залі Київської філармонії Огнєвий вперше виконав усім відому нині пісню «Чорнобривці», яка на роки вперед стала певним музичним кодом українців про найдорожчу людину на світі – маму, про її руки, які сіють вічні цінності – доброту, любов, щирість. Історія появи цієї пісні бере свій початок у Франції. Автор слів, молодий поет Микола Сингаївський перебував у Парижі у студентській поїздці. Прогулюючись містом, він натрапив на клумбу з чорнобривцями. Миттєво у пам'яті постала картинка з рідними для ока жовтогарячими квітами на городі, які турботливо вирощувала мама. Майже зразу з'явилися слова... Микола показав їх своєму другу Володимиру Верменичу – так народилася пісня-оберіг. Ця пісня торкалася сердець і відлунювала солодким щемом та ніжними емоціями у концертних залах Болгарії, Франції, Польщі, Фінляндії, Канади. Зрештою, розчулившись, глядачі плакали, овації не вщухали.

Костянтин Огнєвий був також першим виконавцем пісні «Як тебе не любити, Києве мій!», написаної 1962 року. Легка і душевна вальсова мелодія, яку неодмінно хочеться наспівувати, пригадується з неймовірною ностальгічною теплотою. Її співали разом Костянтин Огнєвий і Юрій Гуляєв. Ще багато в чому Огнєвий був першопрохідцем, зокрема він вперше почав виконувати українські пісні у супроводі створеного ним інструментального ансамб-

eprasa.pl 4cc257029a

лю. Це був сміливий крок, адже виконання оперним співаком естрадних пісень було майже ганьбою. Радянське керівництво засудило таку легковажність і розцінило це як певну зухвалість. Досить довгий час Огнєвого не запрошували до участі у концертах. Вже пізніше у супроводі таких інструментальних ансамблів почали виступати співаки академічної школи – Дмитро Гнатюк, Анатолій Солов'яненко, Микола Кондратюк. Навіть коли Огнєвий виконував естрадний репертуар, він робив це з дотриманням високої культури співу, створюючи затишний музичний сюжет, співав душею, не тільки голосом.

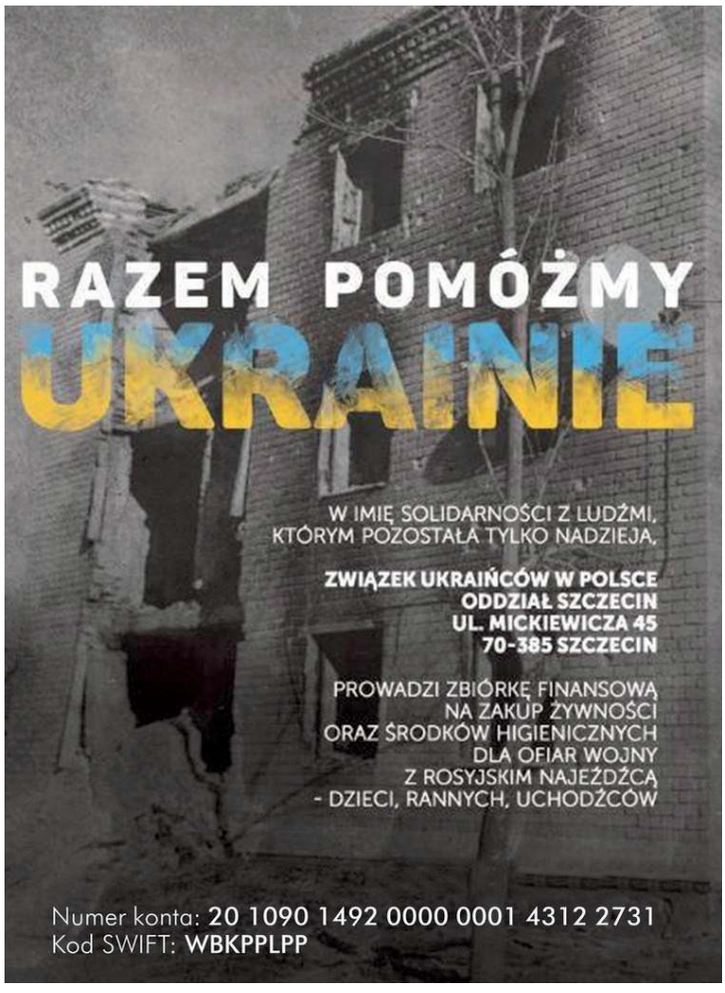
Вдячна викладацька праця

Серед пісень, які ми знаємо з дитинства, – «Кохана», «Вчительо моя», «Чорнобривці», «Іду я росами», «Ніч яка місячна», «Безсмертник»... Понад 20 років був солістом Київського оперного театру, потім перейшов на викладацьку роботу. Як сам зауважував: «Краще піти на два роки раніше, ніж на один день пізніше. Те, що я робив у житті, я бачив, як це потрібно людям. І сам отримував від цього насолоду». Його вокальну школу пройшло понад 40 учнів, серед них видатні й народні Віталій Білоножко, Микола Мозговий, Олександр Пономарьов, Степан Гіга, а також оперні солісти – Олег Кулько, брати Приймаки, Ігор Борко та інші. Костянтин Огнєвий високо оцінював вокальні та професійні здібності цих виконавців і казав, що дуже радий, що забезпечив молодим співакам можливість мати хліб і до хліба. Всі його учні продовжили вокальну діяльність – хто в Україні, хто за кордоном. У репертуарі Костянтина Огнєвого кожна пісня має історію і свій смак. Пісня-присвята вчительці мала адресне спрямування. Композитор Платон Майборода через все життя проніс добру пам'ять і щиру вдячність шкільній вчительці, яка побачила у своєму учневі майбутній талант. Вона оточила Платона увагою, добротою, материнським піклуванням і теплом. Вдячність цій людині, яка стала для композитора рідною на все життя, він задушевно і просто висловив у «Пісні про вчительку». Мелодію написав у 1960 році на вірш поета Андрія Малишка. Пісня відразу полюбилася і стала народною. «Пісня про вчительку» – улюблена пісня вчителів та учнів – нинішніх і колишніх. Зворушливою «Піснею про вчительку» її творці низько вклонилися всьому вчительському товариству за самовіддану і плідну роботу. А першим виконавцем був саме Костянтин Огнєвий.

Майбутня дружина Огнєвого Олена, студентка-заочниця юридичного факультету, працювала секретаркою у Київському оперному театрі. Їй було двадцять, залицяльників вистачало, але вона чекала на свого принца, вірячи, що доля таки усміхнеться їй. У театральних коридорах закохувалися в неї всі – довга світло-русява коса, акуратно заплетена вінком навколо голови, змушувала чоловіків нерівно дихати. Олена не зважала навіть на кумира усіх дівчат того часу – Дмитра Гнатюка, з якого очей не зводили жінки усього театру. Олена і Костянтин одружилися без гучного весілля, але з пристрасним коханням... Невдовзі в родині народилася донька Тетяна. Однак пристрастю всього життя Костянтина була сцена і пісня. Звісно, було багато шанувальниць... Пізніше концертмейстерка Любов Бєглєцова, яка понад 50 років пропрацювала у Київській консерваторії разом з Костянтином Огнєвим, згадувала: «Співав не голосом, а душею. В „Коханій", „Чорнобривцях" чи „Пісні про вчительку" вкладав щось таке, від чого мурашки пробігають по шкірі навіть після сотень прослуховувань». Найбільше в спогадах Любочки (так називав її маестро) відчувається не стільки масштабний талант, скільки масштабна людяність: «Попри звання, репутацію генія, який жив у ньому, Костянтин Огнєвий ніколи не був для своїх учнів і колег недосяжною вершиною. Він підстраховував, підтримував, розумів – і залишався насамперед Людиною у найкращому, найповнішому сенсі цього слова».

Співак Олександр Пономарьов, якому випала можливість починати свою вокальну діяльність під керівництвом Костянтина Огнєвого, так згадував свого вчителя: «Коли мене називають учнем Костянтина Огнєвого, відчуваю не просто гордість – вдячність за те, як мудро розпорядився Господь. Костянтин Огнєвий – постать епохальна, один із тих, хто стояв біля витоків української музики – і естрадної, і академічної. Він був першопрохідцем одразу у двох іпостасях – як педагог і як співак, а таке поєднання трапляється рідко. Про нього говорили тільки добре або дуже добре – не зустрічав людину, яка сказала б бодай одне лихе слово».

Останні пів року життя Костянтин Огнєвий тяжко хворів на онкологічне захворювання. Відійшов у засвіти 12 грудня 1999 року. Похований на Берковецькому кладовищі у Києві. На честь легендарного ліричного тенора названо вулицю у його рідному місті Дніпрі. Стипендію імені Костянтина Огнєвого засновано у Національній музичній академії України (Київській консерваторії). ●

eprasa.pl 4cc257029a

Bogdan HUK

Jestem Polakiem. I wiem, kim powinni być Łemkowie

Powrót Harasymowicza

Na portalu *Newsweek.pl* z datą 22 lipca ukazał się artykuł Sławka Zagórskiego „Jestem Łemkiem. Nie zgadzam się z tym, co mówią o nas Ukraińcy". Od 1986 r., gdy w „Gazecie Krakowskiej" ukazała się rozmowa z Jerzym Harasymowiczem „Chwast płomienisty i złowrogi – burzan nacjonalizmu. Łemkom pod rozwagę", nie czytałem podobnego paszkwilu, będącego w istocie donosem na Łemków. Polemika z autorem tekstu mija się z celem. Przeanalizuję za to mechanizm myślenia i przestrzeń społeczną, której ten tekst dotyczy, uwzględniając komentarze autora zamieszczone na Facebooku.

Problematyczne konstruowanie wyjątkowości

Sławek Zagórski przypisał Ambasadzie Ukrainy fikcyjny pogląd, że „ukraińska tożsamość Łemków była czymś oczywistym i nieprzerwanym". Tej nigdy nieupublicznionej pozycji Ambasady przeciwstawił własną deklarację: „Jestem Łemkiem z dziada pradziada". Zakłada ona, że tylko tożsamość Łemków oparta na odrębności jest od wieków oczywista i jednorodna. Tymczasem zarówno kształtowanie się na Łemkowszczyźnie ukraińskiej tożsamości narodowej, jak i idei odrębnego narodu łemkowskiego, odbywały się w tym samym czasie – to konstrukty z początku XX w.

Warto zaznaczyć, że poczucie bycia Łemkiem i przynależności do nowoczesnego narodu ukraińskiego nie były i nie są ze sobą sprzeczne. Od początku kształtowania się nowoczesnych tożsamości narodowych żyli Łemkowie, dla których ich łemkowskość oznaczała podstawę do uznania się za część narodu ukraińskiego. Byli też tacy, którzy uważali, że są częścią narodu rosyjskiego, obecnie mieliby należeć do narodu karpatoruskiego/Rusińskiego lub stanowić odrębny naród łemkowski.

Spór o to, jak dziś być albo nie być Łemkiem, to cofanie wskazówek zegara o 100 lat. Gdybyśmy znajdowali się np. w 1911 r., to z pewnymi faktami moglibyśmy się nie liczyć. Dziś za późno narzekać na to, że: 1) istnieje państwo Ukraina, gdzie mieszka kilkadziesiąt tysięcy Łemków wywodzących się z Łemkowszczyzny, 2) Zjednoczenie Łemków to organizacja Łemków, którzy uważają się za Ukraińców, działająca przede wszystkim na Łemkowszczyźnie, 3) Łemkowska Watra w Żdyni to impreza kulturalna, która ma istotne znaczenie dla kształtowania wizerunku regionu. Postulowane przez Zagórskiego usunięcie „ukraińskości" z Łemkowszczyzny musiałoby dotyczyć także jej podstawy – ruskości (również tej znad Dniepru), czyli dziedzictwa kulturowego wspólnego dla Łemkowszczyzny, jak i innych regionów ukraińskiej przestrzeni kulturowej. Powrót do stanu sprzed ponad 600 lat pociągnąłby za sobą w historyczny niebyt samych Łemków – bez względu na to, jak definiują swoją tożsamość.

Nazywanie świata

Według Zagórskiego Ukraińcy wywierają przemożny wpływ na polską sferę medialną i na Łemków, ale oprócz potępienia mechanizmy tego zjawiska nie zostały ukazane. Na czym polega kijowska soft power? Czy na pewno Łemkowie przestają być sobą, jak tylko Kijów uderzy w swoje prawosławne dzwony? Wątpię, aby kierownictwo takich nieukraińskich organizacji, jak „Ruska Bursa" lub Stowarzyszenie Łemków, ulegało kijowskiej presji i odchodziło od własnego rozumienia łemkowskości. Jednak Zagórski odebrał im sprawczość, wystąpił jako głos kierownictwa „Ruskiej Bursy" i Stowarzyszenia Łemków, sfrustrowanego tym, że nazwa „Łemko" nie jest w ich wyłącznym posiadaniu i muszą dzielić się nią z Łemkami-Ukraińcami.

Tymczasem w Polsce władza nazewnicza należy do polskich instytucji. Głębszy sens donosu Sławka Zagórskiego uderza więc nie tyle w Ambasadę Ukrainy, lecz w instytucje państwa polskiego – zarzuca im, że są zbyt mało antyukraińskie. We władzach polskich środowisko Zagórskiego widzi sojusznika w walce z „ukrainizacją Łemków". Państwo miałoby przeciwdziałać, gdy Łemko – korzystając ze swego prawa do samookreślenia – uznaje się za Ukraińca. Rząd miałby zarazem zatroszczyć się każdym, kto twierdzi, że wszyscy Łemkowie z ukraińskością nie mają i nie powinni mieć niczego wspólnego. Dla środowiska Zagórskiego („Ruskiej Bursy" i Stowarzyszenia Łemków) polska Scylla jest dla Łemków mniej groźna niż ukraińska Charybda. Antyukraińskość jest w Polsce od dawna, obecnie nabiera obrotów, ale dla Łemków stanowi prostą drogę do asymilacji.

„Wrogie" Zjednoczenie Łemków

Z tekstów Zagórskiego wynika, że Zjednoczenie Łemków nie tylko nie podporządkowuje się polskiej władzy nazewniczej, ale stanowi dla niej konkurencję. W jego ujęciu organizacja ta stanowi wpływowego reprezentanta „łemkowskości negatywnej" stojącej na przeszkodzie „łemkowskości pozytywnej". Jej główną wadą ma być to, że choć z nazwy jest łemkowska, to utrwala przekonanie o Łemkach jako części narodu ukraińskiego.

Zastanawia fakt, że zdaniem Zagórskiego na opinię publiczną w Polsce w żaden sposób nie wpływa działająca od lat nieprzychylna ukraińskości „Ruska Bursa" i Stowarzyszenie Łemków. Artykuł „Jestem Łemkiem" podpowiada: wśród członków tych organizacji nie wszyscy są przeciwko Łemkom uważającym się za Ukraińców; zachowują się racjonalnie, nie piszą donosów, bo wspólnota jest dla nich najważniejsza. Zagórski zlekceważył kierownictwo Stowarzyszenia Łemków i „Ruskiej Bursy" w tak wielkim stopniu, że powstaje pytanie o to, czy ich znaczenie naprawdę jest aż tak marginalne. Pojawia się także pytanie: czy ewentu-

eprasa.pl 4cc257029a

alny sukces krytyki Zjednoczenia Łemków nie przyniósłby Łemkom jako całości więcej szkody niż korzyści? Sławek Zagórski tego nie przyznaje, ale najwyraźniej z tyłu głowy ma myśl, że „Ruska Bursa" i Stowarzyszenie Łemków zyskują na aktywności Łemków-Ukraińców więcej, niż wypracowują sami. Autor nie wprost, ale wskazuje na stan realny: „Ruska Bursa" to organizacja kadłubowa, z terytorium ograniczonego do budynku w Gorlicach stara się wpływać na Łemków za pomocą mediów. Z kolei Stowarzyszenie Łemków to budowniczy Łemkowyny w pasie nad Odrą. Łącznie wydaje się to stanowić krytyczną ocenę możliwości łemkowskiego procesu narodotwórczego zarządzanego przez te dwie organizacje.

Dalej autor podsuwa i tę myśl, że Zjednoczenie Łemków ma jedną ojczyznę i jest nią Łemkowszczyzna. Ta organizacja trzeźwo ocenia realia po akcji „Wisła": jest krytyczna wobec państwa, które nad Odrą rękoma Łemków pokroju Zagórskiego tworzy „Nową Łemkowszczyznę". Nie bez powodu tekst „Jestem Łemkiem" pomija Łemkowszczyznę właściwą. Łemkowski adresat tego tekstu w 90% zamieszkuje nadodrzańską Łemkowynę – poakcyjny zamiennik dawnego terytorium. Gdyby nie to, że Łemkowszczyzna jest miejscem żdyńskiej Watry i terytorialną podstawą działania Zjednoczenia Łemków, to pozostałaby poza jego uwagą.

Nowy hegemon nowych Łemków

Oswajanie wygnania zwane Łemkowyną odnosi sukces dzięki niekończącej się akcji „Wisła". Tempo tego procesu zależy od zdolności Łemków nadodrzańskich do oporu wobec asymilacji, ale stanowisko reprezentowane przez tekst „Jestem Łemkiem" ten opór osłabia. Postawa ta wyrasta m.in. z ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych z 2005 r. W interpretacji Stowarzyszenia Łemków i „Ruskiej Bursy" powstał nowy byt prawny i etniczny: polscy Łemkowie. Tekst „Jestem Łemkiem" to ich deklaracja ideowa w ramach transakcji: państwo w 2005 r. uznało łemkowską mniejszość etniczną w zamian za naszą akceptację utraty Łemkowszczyzny zniszczonej w 1947 r. przez to samo państwo.

Warto wrócić do realiów: to w wyniku państwowej akcji „Wisła" większość Łemków już została spolszczona. W Polsce grozi im dziś całkowita asymilacja. Łemkowie w Ukrainie na „ukrainizację" nie narzekają, ale w tekście Zagórskiego „ukrainizacja" jest złem absolutnym, a polonizacja nie ma miejsca… To jest serwilizm.

Większość Łemków, którzy wrócili z wygnania na Łemkowszczyznę, docenia znaczenie spokoju w małej ojczyźnie. Zagórski – występujący de facto tylko w imieniu kierownictwa „Ruskiej Bursy" i Stowarzyszenia Łemków – złożył państwu donos, że Ukraina ma pretensje terytorialne do łemkowskiej części Rzeczpospolitej Polskiej. Jego intencja była taka: po publikacji na Newsweek.pl rząd Rzeczpospolitej Polskiej ma wywrzeć presję na Ukrainę, zająć się własnym bezpieczeństwem i problemem kierownictwa „Ruskiej Bursy" czy Stowarzyszenia Łemków: ostatecznie – bo nie zrobiła tego akcja „Wisła" – rozwiązać kwestię Łemków-Ukraińców. Ze swej strony Zagórski przedstawił wręcz rządowi polskiemu program deukrainizacji Zjednoczenia Łemków i całego regionu.

Podobni do niego reprezentanci Łemków uważających się za odrębny naród, nie mogą liczyć na własne państwo narodowe, są więc gotowi wyręczyć się swym hegemonem zastępczym – Rzeczpospolitą Polską. Mechanizm jest prosty: łemkowska krzywda ma przypominać o polskiej krzywdzie na Wołyniu w 1943 r., uświadamiając Polakom i państwu wagę wymazania Łemków-Ukraińców z przestrzeni publicznej. Sławek Zagórski, niczym współczesny Wanio Hunianka (1888–1968), w zamian za „oczyszczenie" Łemkowszczyzny z niepożądanych Łemków przechodzi do porządku dziennego nad czystką etniczną z 1947 r. i nie uważa jej za tragedię grożącą unicestwieniem wspólnoty.

Postać Wania Hunianki przywołuję nie bez powodu, bo mamy do czynienia z ważną zmianą. W pierwszej połowie XX w. część elit ruskich postrzegała hegemona w Rosji, która miała ocalić Łemków przed Polską. Tymczasem na początku XXI w. dla części elit ruskich / łemkowskich to Polska gwarantuje ich prawa i odrębność wobec Ukrainy i Ukraińców. Dla niej akcja „Wisła" skończyła się w 2005 r. wraz z przyjęciem ustawy o mniejszościach. Dzięki niej liczba deklarowanych w spisach Łemków się zwiększa, czemu towarzyszyć ma ich coraz większe odczucie krzywdy spowodowanej przez Ambasadę Ukrainy i Zjednoczenie Łemków. Warto przypomnieć: w okresie międzywojennym polscy endecy „bronili" Rusinów przed ukraińskością na tzw. Kresach Wschodnich, a współcześni endecy bronią Łemków przed ukrainizacją do… ostatniego Łemka. Według nich polonizacja Łemków to tylko efekt uboczny tej obrony, podobnie jak to, że spustoszenie Łemkowszczyzny w 1947 r. miało wynikać tylko z błędnego utożsamienia Łemków z Ukraińcami, za co winni są… Ukraińcy. Rzeczywista miara tego „błędu" jest dziś taka: w Polsce ponad 13 tys. osób jest jeszcze zdolnych wskazać swoją łemkowską tożsamość, ale ponad 5 tys. z nich ma już identyfikację podwójną, łemkowską i polską… Większość z tych 13 tys. rozmawia tylko po polsku.

Co nas czeka?

Myślenie zaprezentowane przez artykuł „Jestem Łemkiem" nie kształtuje dobrej przyszłości. Jeśli jego zwolennicy myślą perspektywicznie, to warto dbać o dobre relacje wśród Łemków jako całości. Przecież deklaracja „jestem Łemkiem" ma małe szanse na jednoznaczne odczytanie, bo tkwi w niej dwoistość: odrębność, ale i przyznanie się do ukraińskości. Podwójnej naturze łemkowskości uległ i antagonizujący tekst Zagórskiego, bo tytułowe „Jestem Łemkiem" autor musiał opatrzyć wyjaśnieniem: „Nie zgadzam się z tym, co mówią o nas Ukraińcy".

Dla zwolenników idei odrębnego narodu łemkowskiego dualizm łemkowskości to problem. Dyskomfort dzielenia się tożsamością z Łemkami, którzy uważają się za Ukraińców, będzie chyba trwać dopóty, dopóki środowisko Zagórskiego nie przyjmie innej samonazwy. A to jest trudne, bo Rusini Karpaccy / Karpatorusini (inna nazwa używana niekiedy przez część elit łemkowskich) jest dla Łemków obca, a dla państwa – nieobecne w ustawie z 2005 r. Mimo to zapewne nadal będziemy świadkami braku zgody „Ruskiej Bursy" i Stowarzyszenia Łemków na „nieprawdziwych" Łemków, czyli tych, którzy czują się zarazem Ukraińcami.

P.S.

Donos Jerzego Harasymowicza jako reakcja na Łemkowską Watrę powstał w 1986 r. Jej organizatorem było wtedy – wg Sławka Zagórskiego – środowisko niezukrainizowanych Łemków. Wbrew temu Harasymowicz i tak dostrzegł w Watrze ukraiński nacjonalizm… ●

eprasa.pl 4cc257029a

СПОМИН

Квіти на могилу вчительки ЖАННИ ОСТШИНСЬКОЇ

Мій сердечний спомин про пані Жанну

Коли зближаються вакації, діти, молодь та вчителі думають про те, як їм гарно провести літо, де відпочивати, куди поїхати, а може, вдасться пережити якусь цікаву пригоду... Бажаємо одне одному успішних, здорових та безпечних канікул. Іноді нам вдається, а іноді ні.

Цього вакаційного літа, 31 липня 2026 року, відійшла у Вічність, після тяжкої хвороби, вчителька з Ґіжицька мгр. Жанна Остшинська.

Мала вона щасливе, успішне життя – родинне та професійне. Здавалось, перед нею – новий, довгий і цікавий шлях, нові виклики на землі, але Господь покликав її до себе. Їй навіки 59.

Пані Жанна родом з України. Вищу філологічну освіту здобула на Батьківщині. Під час навчання в Київському університеті познайомилась з Лешком Остшинським – поляком, лікарем з Ґіжицька, і переїхала жити до Польщі. Подружжя має двоє дорослих дітей – Емілію та Михайла. В Польщі Жанна мала також працю. Власне тут зв'язала своє професійне життя з освітою – вчителювала в дитячому садочку, початковій школі, ліцеї та університеті. Вчила дітей, молодь та студентів української мови. В Загальноосвітньому ліцеї № 1 в Ґіжицьку була також вчителькою російської.

16 листопада 1992 року починав свою діяльність Міжшкільний пункт навчання української мови та релігії при Початковій школі № 7 в Ґіжицьку. Представники української громади запросили пані Жанну, і вона стала першою вчителькою української мови в цій школі. В пункті навчання вона працювала успішно півтора року. Пізніше її справу продовжували Ярослава Кобилко, Ірина Патра та інші вчителі. Пункт навчання завдяки пані Жанні та місцевій українській громаді мав дуже гарний старт і активно працює по сьогоднішній день. Зараз вчителькою української мови в ґіжицькому пункті навчання української мови є учениця пані Жанни – україністка мгр. Анна Филяк.

Після виїзду з родиною до Кракова Жанна Остшинська багато років викладала українську мову в Ягеллонському університеті. Повернувшись до Ґіжицька на постійне проживання, ще деякий час їздила до Кракова, щоб продовжувати працю зі студентами. З часом знов працювала зі школярами в початковій школі, ліцеї й до самої смерті у Дитячому садочку № 4. Була вчителькою, яку любили діти, учні, молодь, студенти, колеги та друзі. Шанували й цінували її батьки, директори та громада.

Коли пані Жанна збиралась виїжджати до Кракова, до Ґіжицька було запрошено мене, щоб я як філолог-україніст з педагогічною освітою, здобутою у Варшавському університеті, продовжувала почате діло. Я погодилась. Перед тим як почати офіційно працю зі школярами, я відвідала один урок української мови, який вела пані Жанна. Пам'ятаю, що вона справила на мене велике незабутнє враження. Дуже гарна пані в костюмі, довге, елегантно зачесане волосся... Говорила до школярів спокійно, тепло, з радістю у серці, з усмішкою на лиці. Діти не крутились, не бешкетували, як то часто буває в школі... Слухали й вдивлялись у свою вчительку. Дуже добре я запам'ятала її долоні: українську книжечку тримала в руках, як скарб найцінніший, уважно і з великою теплотою показувала дітям українські букви та малюнки. Я тоді подумала: «Це є щось!»

Після її виїзду до Кракова, а пізніше – повернення до Ґіжицька ми були на зв'язку, протягом 32 років писали одна до одної, дзвонили, зустрічались, пили каву, чаювали... Коли було нам радісно – ми сміялись, бесідували, а коли мали тяжкі моменти, підтримували одна одну. Наші зустрічі завжди були сердечними, теплими, хоч іноді доводилось аналізувати й складні питання. Влітку цього року з'явився у нас філософський настрій...

Дорога Жанно!

Ти вміла прекрасно й радісно жити! Недавно, ніби вчора, полетіла Ти зі своїми дітьми до Іспанії, поїхала на концерт до Кракова, відвідала рідних у Лодзі. Займалась справами, готувала, працювала... Твої квіти в квітнику були завжди доглянуті, прекрасно цвіли. Любила Ти театр, музику, літературу – і то не тільки українську чи польську, але й світову. Захоплювалась Ти красою цього світу. Останніми роками, працюючи в Дитячому садочку № 4 в Ґіжицьку, ходила Ти туди з радістю, як на бал, бо дуже любила свою працю вчительки української мови, а діточки любили Тебе. Бавилася з ними, співала, малювала, витинала, готувала театрик...

Протягом багатьох років нашого знайомства та дружби ми не тільки зустрічалися, щоб бесідувати про все радісне та сумне. Ми співпрацювали на освітній ниві. Коли я щось писала – статтю або книжку для дітей, Ти була першою людиною, до якої я зверталась в справі мовної коректи. Ми редагували тексти навіть у кав'ярнях, розкладали картки на кав'ярняних столиках... Було творчо і приємно. Пам'ятаєш?

Відваги, особистої культури, доброти та здорового підходу до справ могла б повчитися від Тебе не одна людина на планеті Земля. А Твоїй розумній дипломатії могла б позаздрити не одна амбасада.

Дякую Тобі, Жанно, за все, за Твою гарну присутність в українській та польській спільнотах і у моєму житті.

16 вересня – це Твій День народження...

Дякую Тобі за Твій великий бій – за Здоров'я, Красу і Життя!

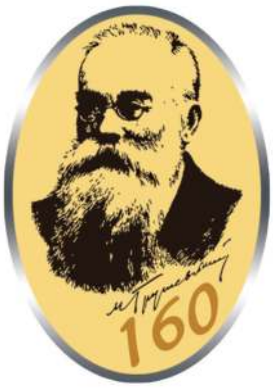
Це і є той незабутній урок для нас всіх.

Царство Небесне! Вічна Тобі пам'ять!

Ярослава КОБИЛКО

eprasa.pl 4cc257029a

Холмські відзначення 160-річчя народження Михайла Грушевського

ХОЛМ, 29 ВЕРЕСНЯ 2026 РОКУ

10.00: Православна кафедральна церква св. Івана Богослова, вул. Сенкевича 2.
► Урочиста панахида за душу Михайла Грушевського.
► Заупокійна литія біля хреста в пам'ять Михайла Грушевського.
► Покладення вінків до дошки на честь Михайла Грушевського (вул. Сенкевича 8).

12.00: Холмська публічна бібліотека ім. Марії Пауліни Орсетті у Холмі, вул. Партизанів 40.
► Міжнародна наукова конференція «Михайло Грушевський та його Мала Батьківщина – Холмщина протягом століть» (з нагоди 160-річчя народження Михайла Грушевського).
У конференції візьмуть участь дослідники з України та Польщі.
► Презентація книжки Юрія Гаврилюка «Михайло Грушевський, народжений у Холмі» (Київ – Холм 2026).
► Урочистий концерт з нагоди 160-річчя народження Михайла Грушевського.
Виступатимуть: Український дитячо-молодіжний ансамбль «Гілочка» з Черемхи (керівниця Ірина Вишенко) та хор Кафедральної православної парафії св. ап. Івана Богослова в Холмі (диригент Сергій Горбачевський).

Під час конференції експонуватиметься виставка книжок «Михайло Грушевський в історіографії».

Організатор – Українське товариство,
співорганізатори: Посольство України в Республіці Польща, Генеральне консульство України в Любліні, Підляський науковий інститут, Почесний консул України в Холмі, Почесний консул України у Перемишлі, Інститут української археографії та джерелознавства імені М. Грушевського Національної академії наук України, Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук України, Львівське суспільно-культурне товариство «Холмщина», Холмська публічна бібліотека ім. Марії Пауліни Орсетті у Холмі, Історико-меморіальний музей Михайла Грушевського в Києві, Державний меморіальний музей Михайла Грушевського у Львові, Кафедральна православна парафія св. ап. Івана Богослова в Холмі, Фундація Партнерство та співпраця (Холм), Українське історичне товариство в Польщі, Польсько-українська фундація миру Concordia 818.

Медіа-патронат: Український часопис Підляшшя «Над Бугом і Нарвою», Український тижневик «Наше слово», TVP 3 Люблін, Польське радіо Люблін.

Реалізовано завдяки дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації Республіки Польща, за підтримки Почесного консула України в Холмі Станіслава Адам'яка, Почесного консула України в Перемишлі Олександра Бачика та фірми Midex – Tyres Group Sp. z o.o. (Березно).

Об'єднання українців в Польщі – гурток в Ольштині та Міжшкільний пункт навчання української мови в Ольштині запрошують учнів початкових та середніх шкіл на

XXIII Огляд української співаної поезії та авторської і сучасної пісні

Тема огляду – Леся Українка.

Захід відбудеться **24 жовтня 2026 року** в початковій школі № 2 (вул. Костюшка 70).
В рамах Огляду проводимо конкурс малюнків для дітей з Вармії та Мазур.
Конкурс буде поділений на дві вікові категорії: I категорія – 1-4 класи; II категорія – 5-8 класи.
Тема конкурсу: «Портрет Лесі Українки».
Заявки на бланку зголошень слід надсилати до 30.09.2026 на електронну пошту: kolo.olsztyn@ukraincy.org.pl.
Художні роботи надсилаємо до 30.09.2026.
Більше інформації про огляд і конкурс – Петро Табака: 506 941 162.

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10 / +48 661-420-649, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: pełniący obowiązki redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Lesia Korostatevych (Warszawa), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).
Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 1400 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

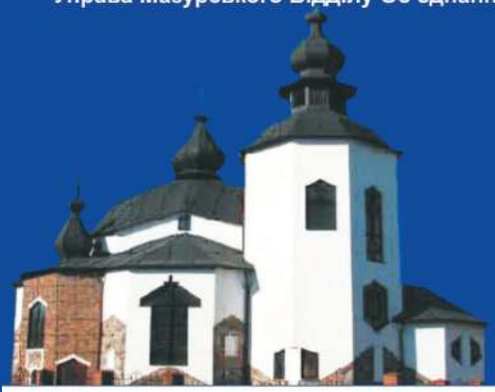
Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl 4cc257029a

Управа Мазурського Відділу Об'єднання Українців у Польщі і Греко-Католицька Парафія пп. Пресвятої Тройці в Гіжицьку
запрошують на

XXV ЮВІЛЕЙНІ МІЖНАРОДНІ КОНЦЕРТИ ЦЕРКОВНОЇ МУЗИКИ 2026

3.10.2026р. СУБОТА

15.00 Культурний центр Венгожево. Концерт за участю:
Хору „Благовіст" Греко-Католицької з парафії свв. апп. Петра і Павла з Криниці-Здрою (Польща),
Камерного хору імені Зофії та Казімєжа Куровських зі Слупська (Польща),
Камерного хору „Basileus" з парафії Успіння Пресвятої Діви Марії у Варшаві (Польща),
Українського чоловічого хору „Журавлі" (Польща)

18.00 Греко-католицький храм у Гіжицьку. Концерт ю укоиданіи:
Хору „Благовіст" Греко-Католицької з парафії свв. апп. Петра і Павла з Криниці-Здрою (Польща), **Хору духовенства Дубенського благочиння Православної Церкви України з Дубна** (Україна), **Камерного хору імені Зофії та Казімєжа Куровських зі Слупська** (Польща), **Камерного хору „Basileus" з парафії Успіння Пресвятої Діви Марії у Варшаві** (Польща), **Українського чоловічого хору „Журавлі"** (Польща), **Хору „Веснівка" та Українського чоловічого камерного хору з Торонто** (Канада)

4.10.2026р. НЕДІЛЯ

9.00 Греко-католицький храм у Банях Мазурських. Свята Літургія і концерт за участю:
Хору „Благовіст" Греко-Католицької з парафії свв. апп. Петра і Павла з Криниці-Здрою (Польща)

9.00 Греко-католицький храм у Видмінах. Свята Літургія і концерт за участю:
Камерного хору імені Зофії та Казімєжа Куровських зі Слупська (Польща),
Камерного хору „Basileus" з парафії Успіння Пресвятої Діви Марії у Варшаві (Польща)

10.00 Греко-католицький храм у Венгожеві. Свята Літургія і концерт за участю:
Українського чоловічого хору „Журавлі" (Польща)

10.30 Римо-католицький храм у Вількасах. Концерт за участю:
Ensemble QuattroVoce з Білостока (Польща)

12.00 Римо-католицький храм у Мілках. Концерт за участю:
Камерного хору імені Зофії та Казімєжа Куровських зі Слупська (Польща)
Камерного хору „Basileus" з парафії Успіння Пресвятої Діви Марії у Варшаві (Польща)

12.00 Євангельсько-аусбурський храм у Гіжицьку. Концерт за участю:
Ensemble QuattroVoce з Білостока (Польща)

12.00 Греко-католицький храм у Гіжицьку. Архієрейська Свята Літургія і молитва – Панахида за полеглих захисників України в російсько-українській війні (з 2014 року) за участю:
Хору „Веснівка" та Українського чоловічого камерного хору з Торонто (Канада)

12.30 Греко-католицький храм у Круклянках. Концерт за участю:
Хору духовенства Дубенського благочиння Православної Церкви України з Дубна (Україна)

16.00 САНКТУАРІЙ Св. Брунона у Гіжицьку. ГАЛА-КОНЦЕРТ за участю:
Хору „Благовіст" Греко-Католицької з парафії свв. апп. Петра і Павла з Криниці-Здрою, диригент Тетяна Янбукова (Польща)
Ensemble QuattroVoce з Білостока, художній керівник Марта Врубльевска (Польща)
Хору духовенства Дубенського благочиння Православної Церкви України з Дубна, диригент Ольга Тимків (Україна)
Камерного хору імені Зофії та Казімєжа Куровських зі Слупська, диригент Роман Дрозд (Польща)
Камерного хору „Basileus" з парафії Успіння Пресвятої Діви Марії у Варшаві, диригент Роман Дрозд (Польща)
Українського чоловічого хору „Журавлі", диригент Ярослав Вуйцик (Польща)
Хору „Веснівка" та Українського чоловічого камерного хору з Торонто, диригент Галина Квітка Кондрацька, Назар Лозинський (Канада)

Почесний патронат:
Високопреосвященний Аркадій Трохановський Владика Ольштинсько - Гданський

Співфінансується з бюджетних коштів;
МВСіА, Міста Гіжицько, Самоврядування Вармінсько-Мазурського Воєводства, Гіжицького Повіту, Гміни Видміни, Гміни Гіжицько, Венгожевського Повіту, Гміни Круклянки, Гміни Венгожево, Гміни Мілкі, Гміни Бані Мазурські і приватних спонсорів.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Patronat Medialny:

eprasa.pl 4cc257029a